

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

यदेकेन सङ्स्थापयति यज्ञस्य सन्तत्या अविच्छेदायैन्द्राः पशवो ये मुष्कुरा यदैन्द्राः सन्तोऽग्निभ्य आलभ्यन्ते देवताभ्यः समदं दधात्याग्नेयीस्त्रिष्टुभो याज्यानुवाक्याः कुर्याद्यदाग्नेयीस्तेनाऽऽग्नेया यत् त्रिष्टुभस्तेनैन्द्राः समृद्धौ न देवताभ्यः समदं दधाति वायवे नियुत्वते तूपरमा लभते तेजोऽग्नेर्वायुस्तेजस एष आ लभ्यते तस्माद्यद्रियङ् वायुर्- (१)

वाति तद्रियङ्मुग्निर्दहति स्वमेव तत्तेजोऽन्वेति यत्र नियुत्वते स्यादुन्माद्येद्यजमानो नियुत्वते भवति यजमानस्यानुन्मादाय वायुमती श्वेतवती याज्यानुवाक्ये भवतः सतेजस्त्वाय हिरण्यगर्भः समवर्तताग्र इत्याघारमा घारयति प्रजापतिर्वै हिरण्यगर्भः प्रजापतेरनुरूपत्वाय सर्वाणि वा एष रूपाणि पशूनां प्रत्या लभ्यते यच्छश्रुणस्तत् (२)

पुरुषाणां रूपं यत्तूपरस्तदश्वानां यदन्यतोदन्तद्रवां यदव्या इव शफास्तदवीनां यदजस्तदजानां वायुर्वै पशूनां प्रियं धाम यद्वायव्यो भवत्येतमेवैनमभि संजानानाः पशव उप तिष्ठन्ते वायव्यः कार्या(३)ऽः प्राजापत्या(३) इत्याहुयद्वायव्यं कुर्यात्प्राजापतेरियाद्यत्प्राजापत्यं कुर्याद्वायो- (३)

रियाद्यद्वायव्यः पशुर्भवति तेन वायोर्नैति यत्प्राजापत्यः पुरोडाशो भवति तेन प्राजापतेर्नैति यद्वादशकपालस्तेन वैश्वानरात्रैत्याग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपति दीक्षिष्यमाणोऽग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चाऽऽरभतेऽग्निरवमो देवतानां विष्णुः परमो यदाग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपति देवता (४)

एवोभयतः परिगृह्य यजमानोऽव रुन्धे पुरोडाशेन वै देवा अमुष्मिल्लोक आर्ध्वश्चरुणास्मिन् यः कामयेतामुष्मिल्लोक ऋध्रयामिति स पुरोडाशं कुर्वीतामुष्मिन्नेव लोक ऋध्रोति यदष्टाकपालस्तेनाग्नेयो यत् त्रिकपालस्तेन वैष्णवः समृद्धौ यः कामयेतास्मिल्लोक ऋध्रयामिति स चरुं कुर्वीताग्नेर्घृतं विष्णोस्तण्डुलास्तस्मा- (५)

चरुः कार्योऽस्मिन्नेव लोक ऋध्रोत्यादित्यो भवतीयं वा अदितिरस्यामेव प्रति तिष्ठत्यथो अस्यामेवाधि यज्ञं तनुते यो वै संवत्सरमुख्यमभृत्वाग्निं चिनुते यथा सामि गर्भोऽवपद्यते

तादृगेव तदार्तिमाच्छेद्वैश्वानरं द्वादशकपालं पुरस्तान्निर्वपेत्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरो यथा संवत्सरमाप्त्वा (६)

काल आगते विजायत एवमेव संवत्सरमाप्त्वा काल आगतेऽग्निं चिनुते नार्तिमाच्छेद्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियामेवास्यं तनुवमव रुन्धे त्रीण्येतानि हवीरपि भवन्ति त्रयं इमे लोका एषां लोकानां रोहाय॥ (७)

यद्विषङ्गायुर्यच्छृणुस्तद्वायोर्निर्वपति देवतास्तस्मादाप्त्वाष्टानि रशच्च॥ ७॥ [१]

प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा प्रेणानु प्राविशत्ताभ्यः पुनः सम्भवितुं नाशक्रोत्सोऽब्रवीद्वध्वदिशस यो मेतः पुनः सञ्चिनवदिति तं देवाः समचिन्वन्ततो वै त आर्ध्ववन् यथ्समचिन्वन्तच्चित्यस्य चित्यत्वं य एवं विद्वानग्निं चिनुत ऋध्नोत्येव कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुरग्नियान् (८)

असानीति वा अग्निश्चीयतेऽग्नियानेव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्देवा मा वेदन्निति वा अग्निश्चीयते विदुरेन देवाः कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्गृह्यसानीति वा अग्निश्चीयते गृह्येव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुः पशुमानसानीति वा अग्निः (९)

चीयते पशुमानेव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुः सप्त मा पुरुषा उपं जीवानिति वा अग्निश्चीयते त्रयः प्राञ्चस्त्रयः प्रत्यं च आत्मा सप्तम एतावन्त एवैनममुष्मिल्लोक उपं जीवन्ति प्रजापतिरग्निमचिकीषत तं पृथिव्यब्रवीन्न मय्यग्निं चैष्यसेति मा धक्ष्यति सा त्वातिदह्यमाना वि धविष्ये (१०)

स पापीयान्भविष्यसीति सौऽब्रवीत्तथा वा अहं करिष्यामि यथा त्वा नातिधक्ष्यतीति स इमामभ्यमृशत् प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीदेतीमामेवेष्टकां कृत्वोपाधत्तानतिदाहाय यत्प्रत्यग्निं चिन्वीत तदभि मृशेत्प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद (११)

इतीमामेवेष्टकां कृत्वोप धत्तेऽनतिदाहाय प्रजापतिरकामयत् प्र जायेयेति स एतमुख्यमपश्यत्त संवत्सरमभिभस्ततो वै स प्राजायत तस्मात्संवत्सरं भार्यः प्रैव जायते तं वसंवोऽब्रुवन् त्वमजनिष्ठा वयं प्र जायामहा इति तं वसुभ्यः प्रायच्छत्तं त्रीण्यहान्यबिभरुस्तेन (१२)

त्रीणि च शतान्यसृजन्त त्रयस्त्रिंशतं च तस्मात् त्र्यहं भार्यः प्रैव जायते तान्नुद्रा
अब्रुवन् ययमजनिद्वं वयं प्र जायामहा इति तं रुद्रेभ्यः प्रायच्छन्तं षडहान्यविभरुस्तेन
त्रीणि च शतान्यसृजन्त त्रयस्त्रिंशतं च तस्मात् षडहं भार्यः प्रैव जायते तानादित्या अब्रुवन्
ययमजनिद्वं वयं (१३)

प्र जायामहा इति तमादित्येभ्यः प्रायच्छन्तं द्वादशाहान्यविभरुस्तेन त्रीणि
च शतान्यसृजन्त त्रयस्त्रिंशतं च तस्माद्द्वादशाहं भार्यः प्रैव जायते तेनैव ते
सहस्रमसृजन्तोखां सहस्रतर्मीं य एवमुख्यं साहस्रं वेद प्र सहस्रं पशूनांप्रोति॥ (१४)

अग्निवान्शुमानसानीति वा अग्निर्धविष्ये मृशेतृजापतिस्त्वा सादयतु तथा देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद तेन तानादित्या अब्रुवन् ययमजनिद्वं
वयश्चत्वारिंशच्च॥ ७॥

[२]

यजुषा वा एषा क्रियते यजुषा पच्यते यजुषा वि मुच्यते यदुखा सा वा एषैतरहिं
यातयाम्री सा न पुनः प्रयुज्येत्याहुरग्रे युक्त्वा हि ये तवं युक्त्वा हि देवहूतमां इत्युखायां
जुहोति तेनैवेनां पुनः प्र युङ्क्ते तेनायातयाम्री यो वा अग्निं योग आगते युनक्ति युङ्क्ते
युञ्जानेष्वग्रे (१५)

युक्त्वा हि ये तवं युक्त्वा हि देवहूतमां इत्याहेष वा अग्नेर्योगस्तेनैवेन युनक्ति
युङ्क्ते युञ्जानेषु ब्रह्मवादिनो वदन्ति न्यङ्कुग्निश्चेतव्या(३) उक्ताना(३) इति वयसां वा एष
प्रतिमयां चीयते यदग्निर्यत्र्यंश्च चिनुयात्पृष्टित एनमाहुतय ऋच्छेयुर्यदुत्तानं न पतितुं
शक्रयादसुवर्ग्योऽस्य स्यात्प्राचीनमुत्तानम् (१६)

पुरुषशीर्षमुप दधाति मुखत एवेनमाहुतय ऋच्छन्ति नोत्तानं चिनुते सुवर्ग्योऽस्य
भवति सौर्या जुहोति चक्षुरेवास्मिन्प्रति दधाति द्विर्जुहोति द्वे हि चक्षुषी समान्या जुहोति
समानं हि चक्षुः समृद्धौ देवासुराः संयत्ता आसन्ते वामं वसु सं न्यदधत तद्देवा
वामभृतावृजत तद्दामभृतो वामभृत्त्वं यद्दामभृतमुपदधाति वाममेव तया वसु यजमानो
भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते हिरण्यमूर्ध्नी भवति ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिर्वामं ज्योतिर्षेवास्य ज्योतिर्वामं
वृङ्क्ते द्वियजुर्भवति प्रतिष्ठित्यै॥ (१७)

युञ्जानेष्वग्रे प्राचीनमुत्तानं वामभृतञ्चतुर्विंशतिश्च॥ ३॥

[३]

आपो वरुणस्य पत्न्य आसन्ता अग्निरभ्यध्यायत्ताः समभवत्तस्य रेतः

परापतत्तदियमभवद्यद्वितीयं परापतत्तदसावभवदियं वै विराडसौ स्वराड्यद्विराजावुपदधातीमे
एवोप धत्ते यद्वा असौ रेतः सिञ्चति तदस्यां प्रति तिष्ठति तत्प्र जायते ता ओषधयः (१८)

वीरुधौ भवन्ति ता अग्निरन्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो भवति यो रेतस्वी
स्यात्प्रथमायां तस्य चित्यामुभे उप दध्यादिमे एवास्मै समीची रेतः सिञ्चतो यः सिक्तरैताः
स्यात्प्रथमायां तस्य चित्यामन्यामुप दध्यादुत्तमायामन्याः रेत एवास्यं सिक्तमाभ्यामुभयतः
परि गृह्णाति संवत्सरं न कम् (१९)

चन प्रत्यवरोहेत्र हीमे कं चन प्रत्यवरोहतस्तदेनयोर्व्रतं यो वा अपशीर्षाणमग्निं चिनुते-
ऽपशीर्षामुष्मिल्लोके भवति यः सशीर्षाणं चिनुते सशीर्षामुष्मिल्लोके भवति चित्तिं जुहोमि
मनसा घृतेन यथा देवा इहागमन्वीतिहोत्रा ऋतावृधः समुद्रस्य वयुनस्य पत्नञ्जुहोमि
विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यः हविरिति स्वयमातृणामुपधाय जुहोति (२०)

एतद्वा अग्नेः शिरः सशीर्षाणमेवाग्निं चिनुते सशीर्षामुष्मिल्लोके भवति य एवं वेद
सुवर्गाय वा एष लोकाय चीयते यदग्निस्तस्य यदयथापूर्वं क्रियतेऽसुवर्ग्यमस्य तथ्सुवर्ग्यो-
ऽग्निश्चितिमुपधायभि मृशेच्चित्तिमचित्तिं चिनवद्वि विद्वान्मृष्टेव वीता वृजिना च मर्तात्राये च
नः स्वपत्याय देव दिति च रास्वादिति मुरुष्येति यथापूर्वमेवैनामुप धत्ते प्राञ्चमेनं चिनुते
सुवर्ग्योऽस्य भवति॥ (२१)

ओषधयः कञ्जुहोति स्वपत्याष्टादश च॥४॥

[४]

विश्वकर्मा दिशां पतिः स नः पशून्पातु सौऽस्मान्पातु तस्मै नमः प्रजापती रुद्रो
वरुणोऽग्निर्दिशां पतिः स नः पशून्पातु सौऽस्मान्पातु तस्मै नम एता वै देवता एतेषां
पशूनामधिपतयस्ताभ्यो वा एष आ वृश्चते यः पशुशीर्षाण्युपदधाति हिरण्येष्टका उप
दधात्येताभ्य एव देवताभ्यो नमस्करोति ब्रह्मवादिनः (२२)

वदन्त्यग्नौ ग्राम्यान्पशून् दधाति शुचाऽऽरण्यानर्पयति किं तत् उच्छिष्टं पतीति
यद्विरण्येष्टका उपदधात्यमृतं वै हिरण्यममृतं नैव ग्राम्येभ्यः पशुभ्यो भेषजं करोति नैनानं
हिनस्ति प्राणो वै प्रथमा स्वयमातृणा व्यानो द्वितीयापानस्तृतीयानु प्राण्यात्प्रथमाः
स्वयमातृणामुपधाय प्राणेनैव प्राणः समर्धयति व्यन्यात् (२३)

द्वितीयामुपधाय व्यानेनैव व्यानः समर्धयत्यपान्यात्तृतीयामुपधायपानेनैवापानः

समर्धयत्यथो॑ प्राणैरेवैन॑ꣳ समिन्दे॑ भूर्भुवः सुव॒रिति॑ स्वयमातृ॒ण्णा उप॑ दधातीमे वै लो॒काः
स्वयमातृ॒ण्णा ए॒ताभिः॑ खलु॒ वै व्याहृ॑तीभिः प्र॒जाप॑तिः प्राजायत॒ यदे॒ताभिर्व्याहृ॑तीभिः
स्वयमातृ॒ण्णा उप॑दधातीमानेव लो॒कानु॑पधायेषु (२४)

लो॒केष्वधि॑ प्र जायते प्रा॒णाय॑ व्या॒नाया॑पानाय॒ वाचे॑ त्वा चक्षु॑षे त्वा॒ तया॑ देवतयाऽ-
ङ्गि॒रस्व॑द्धुवा सी॒दाग्नि॑ना वै दे॒वाः सु॒वर्गं॑ लो॒कम॑जिगाꣳसन्तेन॒ पति॑तुं नाशं॒कृव॑न्त ए॒ताश्च॑तस्रः
स्वयमातृ॒ण्णा अप॑श्यन्ता दि॒क्षूप॑दधत॒ तेन॑ सर्वा॑तश्चक्षुषा सु॒वर्गं॑ लो॒कमा॑यन् यच्चत॑स्रः
स्वयमातृ॒ण्णा दि॒क्षूप॑दधाति सर्वा॑तश्चक्षुषैव तद॒ग्निना॑ यज॑मानः सु॒वर्गं॑ लो॒कमे॑ति॥ (२५)

ब्रह्मवादिनो व्यन्यादेषु यजमानस्रोणि च॥४॥ [५]

अ॒ग्न आ या॑हि वी॒तय॑ इत्या॒हाह॑तैवेन॑म॒ग्निं दू॒तं वृ॑णीमह॒ इत्या॑ह हू॒त्वैवेन॑
वृ॒णीते॑ऽग्निना॒ग्निः समि॑ध्यत॒ इत्या॑ह॒ समि॑न्द ए॒वेन॑म॒ग्निर्वृ॑त्राणि॒ जङ्घ॑न॒दित्या॑ह॒ समि॑द्ध
ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं द॑धात्य॒ग्नेः स्तोम॑म्मनामह॒ इत्या॑ह म॒नुत॑ ए॒वेन॑मे॒तानि॑ वा अ॒ह्वाꣳ
रूपा॑णि (२६)

अ॒न्व॒हमे॒वेन॑ चिनुतेऽवा॒ह्वाꣳ रू॒पाणि॑ रुन्धे ब्रह्म॒वादि॑नो वदन्ति॒ कस्मा॑त्स॒त्याद्या॑तया॒ग्नीर॑न्य
इष्ट॑का अया॑तया॒ग्नी लो॒कं पृ॑णेत्यैन्द्रा॒ग्नी हि बा॑र॒हस्प॑त्येति॒ ब्रूया॑दिन्द्रा॒ग्नी च॒ हि दे॒वानां॑
बृ॒हस्प॑तिश्चाया॑तयामानोऽनुच॑रवती भव॒त्यजा॑मित्वायानुष्ट॒भानु॑ चरत्या॒त्मा वै लो॒कं पृ॑णा
प्रा॒णोऽनु॑ष्टुप्तस्मा॑त्प्रा॒णः सर्वा॑ण्यङ्गान्यनु॑ चरति॒ ता अ॑स्य॒ सूद॑दोहसः (२७)

इत्या॑ह॒ तस्मा॑त्प॒रुषि॑परुषि॒ रसः॑ सोम॑ꣳ श्री॒णन्ति॑ पृ॒श्नय॑ इत्या॒हान्नं॑ वै पृ॒श्न्यन्न॑मे॒वाव॑
रुन्धेऽ॒र्को वा अ॒ग्निर्कोऽन्न॑मन्नमे॒वाव॑ रुन्धे जन्म॑ दे॒वानां॑ वि॒शास्त्रि॑ष्वा रो॒चने॑ दि॒व
इत्या॑हे॒माने॒वास्मै॑ लो॒कां ज्योति॑ष्मतः करोति॒ यो वा इष्ट॑कानां प्रति॒ष्ठां वेद॑ प्रत्ये॒व
ति॑ष्ठति॒ तया॑ दे॒वतया॑ऽङ्गि॒रस्व॑द्धुवा सी॒देत्या॑हैषा वा इष्ट॑कानां प्रति॒ष्ठा य एवं वेद॑ प्रत्ये॒व
ति॑ष्ठति॥ (२८)

रूपाणि सूददोहस्तया पोडश च॥३॥ [६]

सु॒वर्गाय॑ वा ए॒ष लो॒काय॑ ची॒यते॑ यद॒ग्निर्वज्रं॑ ए॒काद॑शिनी॒ यद॒ग्नावै॑काद॒शिनी॑
मि॒नुया॑द्वज्रै॒णेन॑ꣳ सु॒वर्गालो॑काद॒न्तर्द॑ध्याद्यन्न मि॒नुया॑त्स्वरु॒भिः प॒शून्व्य॑र्धयेदेकयू॒पं मि॑नोति॒
नेन॑ वज्रै॒ण सु॒वर्गालो॑काद॒न्तर्द॑धाति॒ न स्वरु॑भिः प॒शून्व्य॑र्धयति॒ वि वा ए॒ष इन्द्रि॑येण॑

वीर्येणर्ध्यते योऽग्निं चिन्वन्नधिक्रामत्यैन्द्रिया (२९)

ऋचाक्रमणं प्रतीष्टकामुपं दध्यान्नेन्द्रियेण वीर्येण व्यूध्यते रुद्रो वा एष यदग्निस्तस्य तिस्रः शंख्याः प्रतीचीं तिरश्च्यनूचीं ताभ्यो वा एष आ वृश्च्यते योऽग्निं चिनुतेऽग्निं चित्वा तिसृधन्वमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्ताभ्यं एव नमस्करोत्यथो ताभ्यं एवात्मानं निष्क्रीणीते यत्तं रुद्र पुरः (३०)

धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र संवत्सरेण नमस्करोमि यत्तं रुद्र दक्षिणा धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र परिवत्सरेण नमस्करोमि यत्तं रुद्र पश्चाद्धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रेदावत्सरेण नमस्करोमि यत्तं रुद्रोत्तराद्धनुस्तत् (३१)

वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रेदुवत्सरेण नमस्करोमि यत्तं रुद्रोपरि धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र वत्सरेण नमस्करोमि रुद्रो वा एष यदग्निः स यथा व्याघ्रः क्रुद्धस्तिष्ठत्येवं वा एष एतर्हि सञ्चितमेतैरुपं तिष्ठते नमस्करोरेवैनं शमयति येऽग्नयः (३२)

पुरीष्याः प्रविष्टाः पृथिवीमनु। तेषां त्वमस्युत्तमः प्र णो जीवातवे सुवा। आपं त्वा-
ऽग्ने मनसापं त्वाऽग्ने तपसापं त्वाऽग्ने दीक्षयापं त्वाग्न उपसद्विरापं त्वाऽग्ने सुत्ययापं
त्वाऽग्ने दक्षिणाभिरापं त्वाऽग्नेऽवभृथेनापं त्वाऽग्ने वशयापं त्वाऽग्ने स्वगाकारेणेत्याहैषा वा
अग्नैराप्तिस्तयेवैनमाप्नोति॥ (३३)

ऐन्द्रिया पुर उत्तराद्धनुस्तदग्नयं आहाष्टौ च॥५॥ [७]

गायत्रेण पुरस्तादुपं तिष्ठते प्राणमेवास्मिन्दधाति बृहद्रथन्तराभ्यां पक्षावोजं
एवास्मिन्दधात्युत्तुस्थायं जायज्ञियेन पुच्छंमृतुष्वेव प्रति तिष्ठति पृष्ठैरुपं तिष्ठते तेजो
वै पृष्ठानि तेजं एवास्मिन्दधाति प्रजापतिरग्निमसृजत् सोऽस्मात्सृष्टः पराङ्मत्तं
वारवन्तीयेनावारयत् तद्वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वञ् श्यैतेन श्येती अंकुरुत् तच्छ्रौतस्य
श्यैतुत्वम् (३४)

यद्वारवन्तीयेनोपतिष्ठते वारयत् एवैनञ् श्यैतेन श्येती कुरुते प्रजापतेरुहदयेनापिपक्षं
प्रत्युपं तिष्ठते प्रेमाणमेवास्यं गच्छति प्राच्यां त्वा दिशा सांदयामि गायत्रेण छन्दसाग्निना
देवतयाग्नेः शीर्ष्णाग्नेः शिर उपं दधामि दक्षिणया त्वा दिशा सांदयामि त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रेण
देवतयाग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुपं दधामि प्रतीच्यां त्वा दिशा सांदयामि (३५)

जागतेन छन्दसा सवित्रा देवतयाग्नेः पुच्छेनाग्नेः पुच्छमुप दधाम्युदीच्या त्वा दिशा सांदयाम्यानुष्टुभेन छन्दसा मित्रावरुणाभ्यां देवतयाग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुप दधाम्यूर्ध्वया त्वा दिशा सांदयामि पाङ्केन छन्दसा बृहस्पतिना देवतयाग्नेः पृष्ठेनाग्नेः पृष्ठमुप दधामि यो वा अपात्मानमग्निं चिनुतेऽपात्मानमुष्मिल्लोके भवति यः सात्मानं चिनुते सात्मानमुष्मिल्लोके भवत्यात्मेष्टका उप दधात्येष वा अग्नेरात्मा सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्मानमुष्मिल्लोके भवति य एवं वेद॥ (३६)

इयत्तत्वं प्रतीच्यां त्वा दिशा सांदयामि यः सात्मानंचिनुते द्वाविंशतिश्च॥३॥ [८]

अग्रं उदधे या त इषुर्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्माग्ने दुध्र गह्य किंशिल वन्य या त इषुर्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्म पञ्च वा एतेऽग्नयो यच्चितय उदधिरेव नाम प्रथमो दुध्रः (३७)

द्वितीयो गह्यस्तृतीयः किंशिलश्चतुर्थो वन्यः पञ्चमस्तेभ्यो यदाहुतीर्न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च प्र दहेयुर्यदेता आहुतीर्जुहोति भागधेयैर्नैवैनं ज्छमयति नार्तिमाच्छत्यध्वर्युर्न यजमानो वाङ्ग आसन्नसोः प्राणोऽक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रं बाहुवोर्बलमूरुवोरोजोऽरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूः (३८)

तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीरप वा एतस्मात्प्राणाः क्रांमन्ति योऽग्निं चिन्वन्नधिक्रामति वाङ्ग आसन्नसोः प्राण इत्याह प्राणानेवाऽऽत्मन्धत्ते यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाविवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्त्वाहुतिभागा वा अन्ये रुद्रा हविर्भागाः (३९)

अन्ये शतरुद्रीयः हुत्वा गावीधुकं चरुमेतेन यजुषा चरमायामिष्टकायां नि दध्याद्वागधेयैर्नैवैनं शमयति तस्य त्वे शतरुद्रीयः हुतमित्याहुर्यस्यैतदग्नौ क्रियत इति वसंवस्त्वा रुद्रेः पुरस्तात्पान्तु पितरस्त्वा यमराजानः पितृभिर्दक्षिणतः पान्त्वादित्यास्त्वा विश्वेर्देवैः पश्चात्पान्तु द्युतानस्त्वा मारुतो मरुद्भिर्रुत्तरतः पांतु (४०)

देवास्वेन्द्रज्येष्ठा वरुणराजानोऽधस्ताच्चोपरिष्टाच्च पान्तु न वा एतेन पूतो न मेध्यो न प्रोक्षितो यदेनमतः प्राचीनं प्रोक्षति यत्सश्चित्तमाज्येन प्रोक्षति तेन पूतस्तेन मेध्यस्तेन

प्रोक्षितः॥ (४१)

दुभस्तनूरुविर्भागाः पातु द्वात्रिंशच्च॥५॥ [९]

समीची नामासि प्राची दित्तस्यास्तेऽग्निरधिपतिरसितो रक्षिता यश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतान्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वां जम्भे दधाम्योज्ज्विनी नामासि दक्षिणा दित्तस्यास्ते इन्द्रोऽधिपतिः पृदाकुः प्राची नामासि प्रतीची दित्तस्यास्ते (४२)

सोमोऽधिपतिः स्वर्जोऽवस्थावा नामास्युदीची दित्तस्यास्ते वरुणोऽधिपतिस्तिरश्चराजिरधिपत्नी नामासि बृहती दित्तस्यास्ते बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो वशिनी नामासीयं दित्तस्यास्ते यमोऽधिपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता यश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतान्ते यं द्विष्मो यश्च (४३)

नो द्वेष्टि तं वां जम्भे दधाम्येता वै देवता अग्निं चित् रक्षन्ति ताभ्यो यदाहुतीर्न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च ध्यायेयुर्यदेता आहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनाञ्छमयति नार्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न यजमानो हेतयो नाम स्थ तेषां वः पुरो गृहा अग्निर्व इषवः सलिलो निलिम्पा नाम (४४)

स्थ तेषां वो दक्षिणा गृहाः पितरो व इषवः सगरो वज्रिणो नाम स्थ तेषां वः पश्चाद्गृहाः स्वप्नो व इषवो गह्वरोऽवस्थावानो नाम स्थ तेषां व उत्तराद्गृहा आपो व इषवः समुद्रोऽधिपतयो नाम स्थ तेषां व उपरि गृहा वरुणं व इषवोऽवस्वान्क्रव्या नाम स्थ पार्थिवास्तेषां व इह गृहाः (४५)

अन्नं व इषवो निमिषो वातनामन्तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि हुतादो वा अन्ये देवा अहुतादोऽन्ये तानग्निचिदेवोभयान्प्रीणाति दध्ना मधुमिश्रेणैता आहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनान्प्रीणात्यथो खल्वाहुरिष्टका वै देवा अहुताद इति (४६)

अनुपरिक्रामं जुहोत्यपरिवर्गमेवैनान्प्रीणातीमः स्तनमूर्जस्वन्तं धयापां प्रप्यातमग्रे सरिरस्य मय्यै। उथ्सं जुषस्व मधुमन्तमूर्वं समुद्रियः सदन्मा विंशस्वा यो वा अग्निं प्रयुज्य न विमुञ्चति यथाश्वो युक्तोऽविमुच्यमानः क्षुध्यन्पराभवत्येवमस्याग्निः परा भवति तं पराभवन्तं यजमानोऽनु परा भवति सौऽग्निं चित्वा लूक्षः (४७)

भुवतीम॑ꣳ स्तन॑मूर्ज॑स्वन्तं धया॑पामित्याज्य॑स्य पूर्णा॑ꣳ सुचं॑ जुहोत्येष॑ वा अ॒ग्नेर्विमो॑को
विमुच्यै॑वास्मा॒ अन्न॑मपि॑ दधाति॒ तस्मा॑दाहु॒र्यश्चै॑वं वेद॑ यश्च॒ न सु॑धाय॑ꣳ ह॒ वै वा॒जी सु॒हि॒तो
दधा॑तीत्य॒ग्निर्वा॑व वा॒जी तमे॒व तत्प्री॑णाति॒ स ए॒नं प्री॑तः प्री॑णाति॒ वसी॑यान्भवति॥ (४८)

प्रतीची दितस्यांस्ते द्विष्मो यश्चं निलिम्पा नामेह गृहा इति लृक्षो वसीयान्भवति॥ ७॥ [१०]

इन्द्रा॑य॒ राज्ञे॑ सू॒करो॑ वरु॑णाय॒ राज्ञे॑ कृ॒ष्णो॑ य॒माय॑ रा॒ज्ञ ऋ॒श्यं ऋ॒षभा॑य॒ राज्ञे॑ गव॒यः
शा॑र्दूलाय॒ राज्ञे॑ गो॒रः पु॑रुषरा॒जाय॑ म॒र्कटः॑ क्षिप्र॒श्येन॑स्य॒ वर्तिका॑ नील॒ङ्गोः क्रि॒मिः सोम॑स्य॒
रा॒ज्ञः कु॒लुङ्गः॑ सि॒न्धोः॑ शि॒ꣳशु॒मारो॑ हिम॒वतो॑ ह॒स्ती॥ (४९)

इन्द्रायाद्याविꣳशतिः॥ १॥ [११]

म॒युः प्रा॑जाप॒त्य ऊ॒लो ह॒ली॑क्ष्णो वृष॒दꣳश॑स्ते धा॒तुः सर॑स्वत्यै॒ शारि॑ः श्ये॒ता
पु॑रुष॒वाख॑सर॒स्वते॑ शु॒कः श्ये॒तः पु॑रुष॒वागा॑र॒ण्योऽजो॑ न॒कुलः॑ श॒का॒ ते पौ॒ष्णा वा॒चे
क्रौ॒ञ्चः॥ (५०)

मयुस्त्रयोविꣳशतिः॥ १॥ [१२]

अ॒पां न॒त्रे ज॒षो ना॒क्रो म॑करः॒ कुली॑कय॒स्तेऽकू॑पारस्य॒ वा॒चे पै॑ङ्गरा॒जो भ॒गाय॑ कु॒षीत॑क
आ॒ती वा॑ह॒सो दर्वि॑दा॒ ते वा॑य॒व्या दि॒ग्भ्यश्च॑क्र॒वाकः॥ (५१)

अपामेकान्नविꣳशतिः॥ १॥ [१३]

ब॒ला॒याज॑गर आ॒खुः सृ॒ज॒या श॒यण॑ड॒कस्ते॑ मै॒त्रा मृ॒त्यवै॑ऽसि॒तो म॒न्यवै॑ स्व॒जः कु॑म्भी॒नसः॑
पु॒ष्कर॑सा॒दो लो॑हि॒ताहि॑स्ते त्वा॒ष्ट्राः प्र॑ति॒श्रुत्का॑यै॒ वाह॑सः॥ (५२)

[१४]

पु॒रुष॑मृ॒गश्च॑न्द्रम॒से गो॒धा का॒ल॒का दा॒र्वाघा॑टस्ते वन॒स्पती॑नामे॒ण्यहे॑ कृ॒ष्णो रा॒त्रि॒यै पि॒कः
क्षि॒वङ्का नी॒लशी॑र्ष्णी॒ तैऽर्य॑म्णे धा॒तुः क॑त्क॒टः॥ (५३)

[१५]

सौ॒री ब॒लाक॑श्यो॒ म॒यूरः॑ श्ये॒नस्ते॑ ग॒न्ध॒र्वाणां॑ वसू॒नां क॑पि॒ञ्ज॒लो रु॒द्राणां॑ ति॒त्तिरी॑
रो॒हि॒त्कु॑ण्ड॒वाची॑ गो॒ल॒त्तिका॑ ता अ॒प्सर॑सा॒मर॑ण्याय॒ सृ॒मरः॥ (५४)

[१६]

पृषतो वैश्वदेवः पित्वो न्यङ्कुः कशस्तेऽनुमत्या अन्यवापोऽर्धमासानां मासां कश्यपः
क्रयिः कुटरुर्दात्योहस्ते सिनीवाल्यै बृहस्पतये शित्पुटः॥ (५)

[१७]

शकां भौमी पात्रः कशो मान्थीलवस्ते पितृणामृतूनां जहंका संवत्सराय लोपां कपोत
उलूकः शशस्ते नैर्ऋताः कृकवाकः सावित्रः॥ (५६)

बलाय पुरुषमुगः सौरी पुपुतः शकाष्टादशाष्टादश॥१॥ [१८]

रुरु रौद्रः कृकलासः शकुनिः पिप्पका ते शरव्यायै हरिणो मारुतो ब्रह्मणे शार्गस्तरक्षुः
कृष्णः श्वा चतुरक्षो गर्दभस्त इतरजनानामग्नये धृङ्गा॥ (५७)

रुरुर्विशतिः॥१॥ [१९]

अलज आन्तरिक्ष उद्रो मद्गुः प्लवस्तेऽपामदित्यै ह२ससाचिरिन्द्राण्यै कीरशा गृध्रः
शितिकक्षी वाघ्राणसस्ते दिव्या द्यावापृथिव्यां श्वावित्॥ (५८)

[२०]

सुपर्णः पार्जन्यो ह२सो वृको वृषद२शस्त ऐन्द्रा अपामुद्रोऽर्यम्णे लोपाशः सि२हो
नकुलो व्याघ्रस्ते महेन्द्राय कामाय परस्वान्॥ (५९)

अलजः सुपर्णोऽष्टादशाष्टादश॥१॥ [२१]

आग्नेयः कृष्णग्रीवः सारस्वती मेषी बभ्रुः सौम्यः पौष्णः श्यामः शितिपृष्ठो बारहस्पत्यः
शिल्पो वैश्वदेव ऐन्द्रोऽरुणो मारुतः कल्माष ऐन्द्राग्नः स२हितोऽधोरांमः सावित्रो वारुणः
पेत्वः॥ (६०)

आग्नेयो द्वावि२शतिः॥१॥ [२२]

अश्वस्तूपरो गौमृगस्ते प्राजापत्या आग्नेयो कृष्णग्रीवो त्वाष्ट्रौ लोमशसक्थौ शितिपृष्ठौ
बारहस्पत्यौ धात्रे पृषोदरः सौर्यो बलक्षः पेत्वः॥ (६१)

अश्वः षोडश॥१॥ [२३]

अग्नयेऽनीकवते रोहिताञ्जिरनृञ्चानृधोरांमौ सावित्रौ पौष्णौ रजतनांभी वैश्वदेवौ
पिशङ्गौ तूपरौ मारुतः कल्माष आग्नेयः कृष्णोऽजः सारस्वती मेषी वारुणः कृष्ण
एकशितिपात्पेत्वः (६२)

अग्नयोऽनीकवते द्वाविंशतिः॥१॥ [२४]

यदेकैः प्रजापतिः प्रेणानु यजुषापो विश्वकर्माग्ना आ याहि सुवर्गाय वज्रो गायत्रेणाग्ने उदधे समीचीन्द्राय मयुरपां बलाय पुरुषमृगः सौरी

पुपुतः शका रुरुरलजः सुपूर्ण आग्नेयोऽश्वोऽग्नयेऽनीकवते चतुर्विंशतिः॥२४॥

यदेकैः स पापीयानेतद्वा अग्नेर्धनुस्तद्देवास्त्वेन्द्रज्येष्ठा अपां नग्नेऽश्वस्तूपरो द्विर्षष्टिः॥६२॥

यदेकैः नैकैः शितिपात्येत्वंः॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः॥५-५॥

